

Nr 32

Av herr **Ohlin m. fl.**, *angående utredning av frågan om möjlighet till domstolsmässig prövning av rättsfrågor i förvaltningen.*

Frågan om rättslig kontroll i lämpliga former beträffande förvaltningsavgöranden har under senare år diskuterats med stort intresse från allmänhetens sida. Efter hand som förvaltningsavgörandenas ökade betydelse på snart sagt alla samhällsområden blivit i allt högre grad uppenbar för medborgarna i gemen, har kravet framträtt att också i vårt land vidta anordningar av generell natur för att garantera medborgarna möjlighet att, om de i rättsligt avseende är missnöjda med ett förvaltningsavgörande, erhålla en omprövning av beslutet i denna del av en helt opartisk och högt kvalificerad instans, d.v.s. av domstol av någon art.

Då diskussionen kring dessa problem började taga fart, hänvisades från regeringshåll till att besvärssakkunniga var sysselsatta med att utreda dem. År 1955 avgav också besvärssakkunniga ett principbetänkande om administrativt rättsskydd (SOU 1955:19). Regler om generell domstolskontroll avvisades däri. I stället föreslogs vissa reformer inom det administrativa besvärsinstitutets ram. Av praktisk betydelse var framför allt tanken, att regeringsrätten skulle kunna inkopplas i prövningen av sådana administrativa besvärsmål såvitt avsåge rättsfrågorna, vilka eljest skulle avgöras av Kungl. Maj:t i statsrådet. Därjämte avsåg besvärssakkunniga att närmare utveckla reglerna om de extraordinära rättsmedlen (resning etc.). Betänkandet blev föremål för sedvanlig remissbehandling, därvid besvärssakkunnigas tankegångar vann bifall från åtskilliga håll, men även kritiska röster höjdes.

I riksdagen har frågan om domstolskontroll beträffande administrativa beslut också varit föremål för behandling i anledning av motioner vid åtskilliga tillfällen. Vid 1954 års riksdag avvisades framförda krav om utredning rörande generella regler i ämnet av ett sammansatt konstitutions- och första lagutskott med den motiveringen, att någon ändring i gällande ordning icke vore påkallad. Då sedermera 1956 och 1957 års riksdag avvisat förnyade krav om utredning i frågan, har emellertid detta skett utan ställningstagande i sak under hänvisning till att besvärssakkunnigas nyssnämnda förslag ännu icke prövats av Kungl. Maj:t.

Nu har emellertid regeringen givit sin mening i frågan till känna så till vida, att i nya direktiv av den 10 januari 1958 för besvärssakkunni-

gas fortsatta arbete anvisning givits, att de besvärssakkunniga icke vidare skulle sysselsätta sig med hithörande spørsmål, utan begränsa sitt arbete till förfarandefrågor. I direktiven hänvisas till den pågående utredningens revision av katalogen i 2 § regeringsrättslagen, vilket lagrum enumerativt anger regeringsrättens kompetens, och till författningsutredningen.

I och för sig torde icke vara något att erinra mot att den begränsade skiss, som besvärssakkunniga framlagt och som icke innebar någon egentlig lösning av frågan, icke vidare skall bearbetas. Å andra sidan måste det betraktas som otillfredsställande, att regeringen uppenbarligen anser, att någon utredning utöver det arbete, som bedrivs i de två nyssnämnda kommittéerna, är obehövlig. Klart är, att den översyn av en paragraf i regeringsrättslagen, som företas av besvärssakkunniga och som syftar till en överflyttning av ett antal besvärsmål från handläggning i statsrådet till behandling i regeringsrätten, icke kan medföra någon lösning av den allmänna frågan om ökad rättssäkerhet i förvaltningen. Icke heller i författningsutredningens stora problemkomplex kan den föreliggande frågan enligt de lämnade direktiven anses ingå. Fordran på rättssäkerhet beträffande förvaltningsavgöranden är för övrigt ett krav, som måste ställas på alla arter av administrativ verksamhet och icke blott på sådana myndigheter, vilka på ett eller annat sätt regleras av grundlagen.

Sedan det blivit klarlagt, att vidare åtgärder från Kungl. Maj:ts sida i denna fråga icke är att påräkna, är tidpunkten uppenbarligen nu kommen för riksdagen att uttala sin mening i saken. En sådan meningsyttring kan knappast ha mer än ett innehåll. Utvecklingen har allt tydligare uppenbarat behovet av att en möjlighet till överprövning finnes genom domstolsorgan beträffande ett svårt administrativt avgörande, där rättsliga frågor ingår. Såsom i tidigare motioner framhållits, är icke möjligt att utan närmare utredning i detalj ange, vilka vägar som i utredningsarbetet lämpligen skall följas. Olika möjligheter är tänkbara. Det förtjänar här erinras om att i de fyra övriga nordiska länderna finns generella regler om en laglighetsprövning av så gott som alla administrativa beslut, i Danmark och Norge genom de allmänna domstolarna och i Finland genom en särskild högsta förvaltningsdomstol. Att frågan är aktuell i dessa länder framgår av att den ånyo diskuterades å det i augusti 1957 hållna nordiska juristmötet, därvid olika reformkrav framfördes. Av de svenska inläggen att döma rådde samsstämmighet om att åtgärder var påkallade, men däremot knappast om vilka. Även i de länder, där möjlighet till domstolsprövning redan finnes, undersöks vägar att ytterligare förstärka och effektivisera medborgarnas rättskydd. I Norge arbetar t. ex. en särskild förvaltningskommitté med mycket vidsträckt mandat i detta syfte. Det kan även nämnas, att i England, som har ett delvis tämligen ålderdomligt system för rättssäkerhetsgarantier, en regeringskommitté — the Frank committee — under 1957 avgivit ett betänkande med förslag till utbyggnad av den engelska ordningen.

Det torde icke vara möjligt för Sverige att nu längre undanskjuta spörsmålet. Hela frågan om rättssäkerhet i förvaltningen måste snarast upptagas till allvarlig begrundan. Den största bristen i den svenska ordningen är otvivelaktigt avsaknaden av möjlighet till domstolskontroll. Utredningsarbetet bör därför nu inriktas på detta ämne.

Under hänvisning till det ovan anförda får vi hemställa,

att riksdagen måtte anhålla om en generell och förutsättningslös utredning av frågan om möjlighet till domstolsmässig prövning av rättsfrågor i förvaltningen.

Stockholm den 17 januari 1958

Bertil Ohlin
Bertil v. Friesen

Sven Gustafson
i Göteborg

Manne Ståhl

O. Malmborg

Sven Wedén

Wald. Svensson

Henning Gustafsson

i Skellefteå
Ragnhild Sandström